

Szaladnak a spermák?*

Nagy költőnkre hivatkozva („vétkesek közt cinkos, aki néma”) azért háborgok, mert a nyelvrontók egyre szaporodó gyakorisággal nevezik a spermiumokat spermának. Ezt a vétséget betegek, orvosok, andrológusok, állítólagos szakértők és gyógyszerismertetőik fokozódó gyakorisággal követik el, még szakmai kongresszusokon is. Íme, néhány példa.

Vétkes betegek

Mit tanulhattak biológiából azok a férfiak – és tanácsadó orvosokkal levelező feleségeik –, akik nem tudják, hogy a sperma (ondó) fő részét a néhány milliliter spermaplazma alkotja, továbbá az abban úszkáló sok millió spermium (ondósejt)? Elkészerítő választ kapunk a Google-tól. Néhány idézet. „A sperma szám növeléséről valaki tud valamit?” „Nagyon kevés a sperma számom.” „A férjemnek 30 millió a sperma száma.” „A szervezetem ellenanyagot termel a spermák ellen.” „12,6 millió az életképes sperma.” Aligha kap tanácsot az az asszony, akinek a férje leletében „a sperma motilitása 27,9”. A csúcs: „A férjemnek nem volt sperma az ondójában.”

Vétkes tanácsadó orvosok

Nem mindig a betegek a hibásak e két szó, a sperma és a spermium jelentésének összekeverésében. A tanácsot adó orvosok, pl. a Nők Lapja és az InforMed szakértői, nem magyarázzák meg a kérdezőknek a tévedés lényegét, sőt, átveszik a hibás szót, és maguk is hibásan használják. A butaság terjedéséért az orvosok is felelősek. Az a belgyógyász is, aki homeopátiás szert javasol a „spermaszám növelésére”, az az andrológus meg fokozottan, aki az azoospermiát „spermahiánynak” véli. Némi vigaszt jelent, hogy egy-két beteg már figyelmeztette a levelezőtársait a helytelen szóhasználatra.

Vétkes kutatók, tudós orvosok, állatorvosok

A világháló segítségével csak hatévnyi késéssel került a szemem elé az a – neves vidéki egyetemünkön írt – értekezés, amelyet előzetesen sok hozzáértő szakembernek kellett látnia, hiszen a PhD volt a tét. Nem a kötőjel miatt háborodtam föl a „sperma-motilitás mérésének” olvasásakor, hanem azon, hogy magas színvonalú értekezésben is el lehet követni ekkora hibát, még hozzá sokszor. E „kis” felületesség miatt hajlamos vagyok kétségbe vonni az elismerésre méltóan nagy tudományos eredményeket.

Híres állatorvosi kutatóintézetek pályáztak olyan pénzért, amelyet „sperma-motilitás vizsgálatára” kívántak fordítani. Mások azzal foglalták össze az eredményeiket, hogy az „A- és E-vitamin nem javította a sperma motilitását és morfológiáját.” Kutatási téma volt a „sperma mozgásának időtartama” is. Ironikus megjegyzésem: a saját erejéből mozgásra képtelen sperma addig mozog, amíg az inszeminátor lötyögteti. E hibás értelemben használt szavak megjelentek az állatorvosi rendelőkben is, hiszen az egyik a komplex andrológiai vizsgálatai között a „számtógépes sperma motilitás” vizsgálatát reklámozza.

Vétkes cégek

Egyik gyógyszercég magyar nyelvű ismertetőjében olvasható, hogy az angliai királyi kórház a szelén hatá-

sát vizsgálta a „sperma motilitására.” (Enyhíti a hibát, hogy zárójelben hozzátették: az ondósejtek vándorlási képességére.)

Linezolid hatóanyagú gyógyszer preklinikai vizsgálatának szempontjai között megtalálhatjuk a „sperma-motilitást” is. „Spermaképző tubulusokról” is tudósítanak. Kimutatták, hogy „dutaszterid szedése mellett csökkent a spermaszám, az össz-spermaszám, az ondótérfogat és a spermiumok motilitása”, de „nem változott a sperma koncentráció és a sperma morfológiája”. A mesalazin végbélkúp mellékhatásai között van a „csökkent sperma szám.” Teljesen zagyva a Q10 koenzim hatását ismertető mondat („javíthatja a sperma motilitását, ennek normálértéke 50/ml”), hiszen a nem létező spermamotilitásnak, de még másnak sincs ilyen referenciaértéke. A gyógyszereken kívül árusítanak olyan készüléket is, amely a „sperma motilitás vizsgálatára” alkalmas, vagy olyan otthoni tesztet, amelynek „elvégzése megmutatja, ha alacsony az ivarsejtek száma a spermiumban.”

Vétkes hivatalnokok vagy A szakértők

A sperma szó hibás használata akkor kezd igazán járványszerűen terjedni, amikor a hivatalnoki nyelvben is megjelenik. Kiváló alkalmat kínálnak az Európai Unió angol nyelvű állásfoglalásainak magyar, netán közlönyben megjelenő fordításai. „Spermát kell gyűjteni a mellékhere farki részéből vagy az ondóvezetékéből, amelyet a spermamotilitás és -morfológia vizsgálatára kell használni. Ideje leszögeznünk: sperma nincs a férfi testében, a spermának meg olyan alakja van, amilyen edénybe tesszük.

Legfőbb vétkes az angol sperm

Valószínű, hogy ezekért a magyar orvosi nyelv ellen elkövetett bűnökért az ondót, magot is jelentő angol 'sperm' a főfelelős. Angol nyelvű szakirodalomban gyakori és elfogadott a sperm count, sperm motility, sperm morphology. Hogyan definiálják ezekben a sperm jelentését az angol szótárak?

– Sperm: *Tiny organisms in a man's semen that can swim up a woman's vagina and fertilize an egg.* Sperm count: *a measurement of how many sperm are contained in a man's semen.*

– „Total sperm count, or total sperm number, is the total number of spermatozoa in the entire ejaculate.”

– A magyar értelmező szótár meghatározása szerint a „sperma a hím ivarmirigyek termékenyítő váladéka.”

Világos: az angol sperm magyarul spermiumot (is) jelent, ellenben a magyar sperma ondót jelent, vagyis nem azonos a spermiummal. Akkor sem, ha néhány hazai andrológus(!) honlapján – a felfedezésére váró – spermiumtenyésztés is olvasható.

Édes anyanyelvünk már így is eléggé elangolosodott. Ne vegyük át ezeket a hibás, félreérthető angol kifejezéseket! Ezt mindazoknak tudniuk kellene, akik saját céljukra vagy mások okítására angol szöveget fordítanak magyarra. Nem lehet megbecsülni, hány orvosnak, állatorvosnak, gyógyszerésznek és újságírónak kellene most szégyenkezve elpirulnia.

Dr. Berényi Mihály

* A Magyar Orvosi Nyelv c. folyóiratban megjelent közlemény alapján